

Ansvar och revisionen

VÄSTERÅS STAD

Västerås stads revisorer

Bakgrund

- Ansvarsutkrävande och granskning är viktiga grundstenar i den kommunala självstyrelsen och den lokala demokratin. De bidrar till att skapa legitimitet och förtroende för den kommunala sektorn hos medborgarna och till styrning och säkerhet i verksamheten.
- Kommunfullmäktige är det beslutande organet i kommunen och har uppdraget att ansvarspröva.
- Revisorerna är fullmäktiges redskap för den demokratiska kontrollen och granskning ligger till grund för fullmäktiges ansvarsprövning.

Västerås stads revisorer

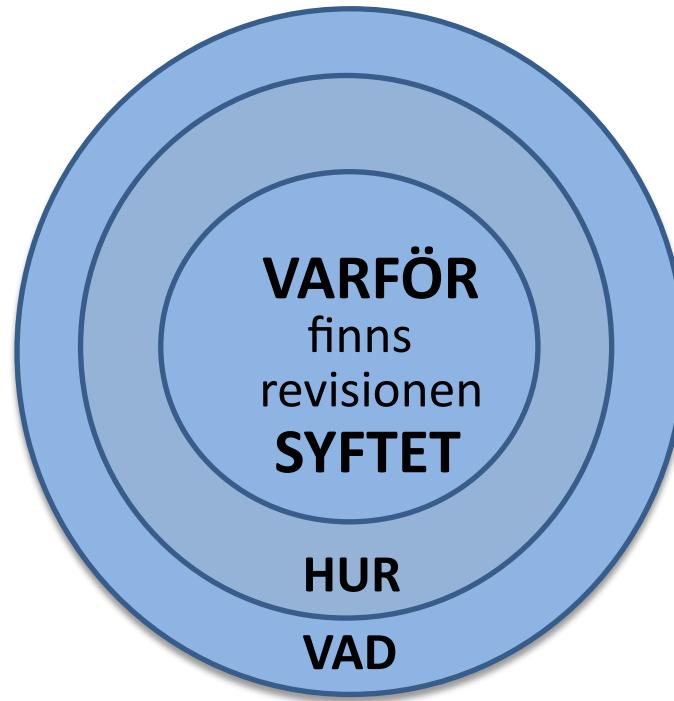
- Är utsedda av **fullmäktige** som **kontrollorgan** för granskning och kontroll av den kommunala verksamheten.
- Ett **förtroendeuppdrag**, vars syfte är att med oberoende, saklighet och integritet främja, granska och bedöma verksamheten.
- Är **självständig** myndighet, men samverkar.
- Ur gruppen revisorer utses lekmannarevisorer i kommunens aktiebolag = samordnad revision
- Utövar **inte** partipolitik i sin granskande roll.
- Är 11 till antalet, från alla partier i kommunfullmäktige.
- Biträds av sakkunnigbiträde.
- Regleras av kommunallagen, god sed med flera lagar.

Revisionen

VARFÖR revision

- Kontrollerar - säkerställer att det går rätt till och som det är tänkt.
- Lokalt demokratiskt kontrollinstrument.
- Fullmäktiges organ för granskning och kontroll av verksamheten.
- Syftar ytterst till ansvarsprövning.
- Lagkrav Kommunallagen kap 12 + God revisionsred

HUR gör revisionen

- Granskar ALL verksamhet inom nämnders, styrelser, bolagens verksamhetsområden
- Följer och tar del av handlingar
- Träffar företrädare
- Ställer frågor
- Följer lagkrav och samhällsutvecklingen

VAD gör revisionen

- Riskanalyser och Revisionsplan
- Olika typer av granskningsinsatser, grundläggande, fördjupade och räkenskapsgranskningar
- Revisionsberättelse

Revisionens uppdrag – årligen

- Granska om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och ekonomiskt tillfredsställande sätt.
- Granska om räkenskaperna är rättvisande.
- Granska om den interna kontrollen som görs inom nämnder och styrelser är tillräcklig.
- Granskar ALL verksamhet som bedrivs inom nämnders och styrelsers verksamhetsområden.
- Granskar inte ärenden som avser myndighetsutövning.

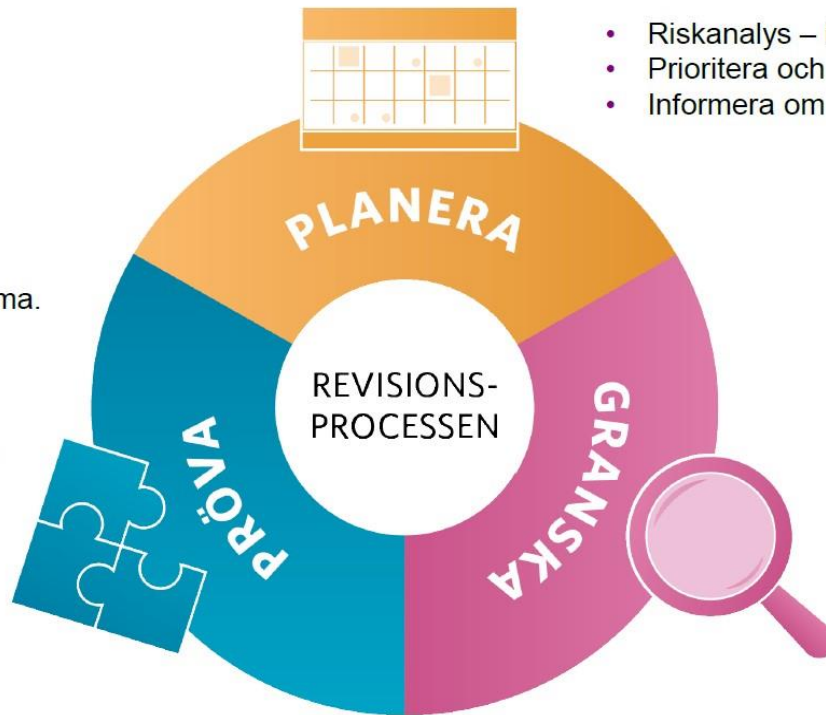
Revisionens arbetssätt är framåt riktande och stödjande, proaktiva!

Det yttersta syftet med granskningarna är att ge kommunfullmäktige underlag för den årliga ansvarsprövningen.

Revisionsprocessen

- Analysera och bedöma.
- Kommunicera.
- Rapportera med revisionsberättelse/ granskningsrapport.

- Riskanalys – inventera, analysera, bedöma.
- Prioritera och besluta om revisions-/granskningsplan.
- Informera om revisions-/granskningsplanen.

- Planera med projektplaner.
- Genomföra och kvalitetssäkra.
- Besluta och rapportera.

Bedömning av riskers väsentlighet

- Identifiera och sammanställa risker – ”Riskkarta”
- Analysera riskerna - samband, orsaker m.m.
- Bedöma väsentlighet (sannolikhet och konsekvens)

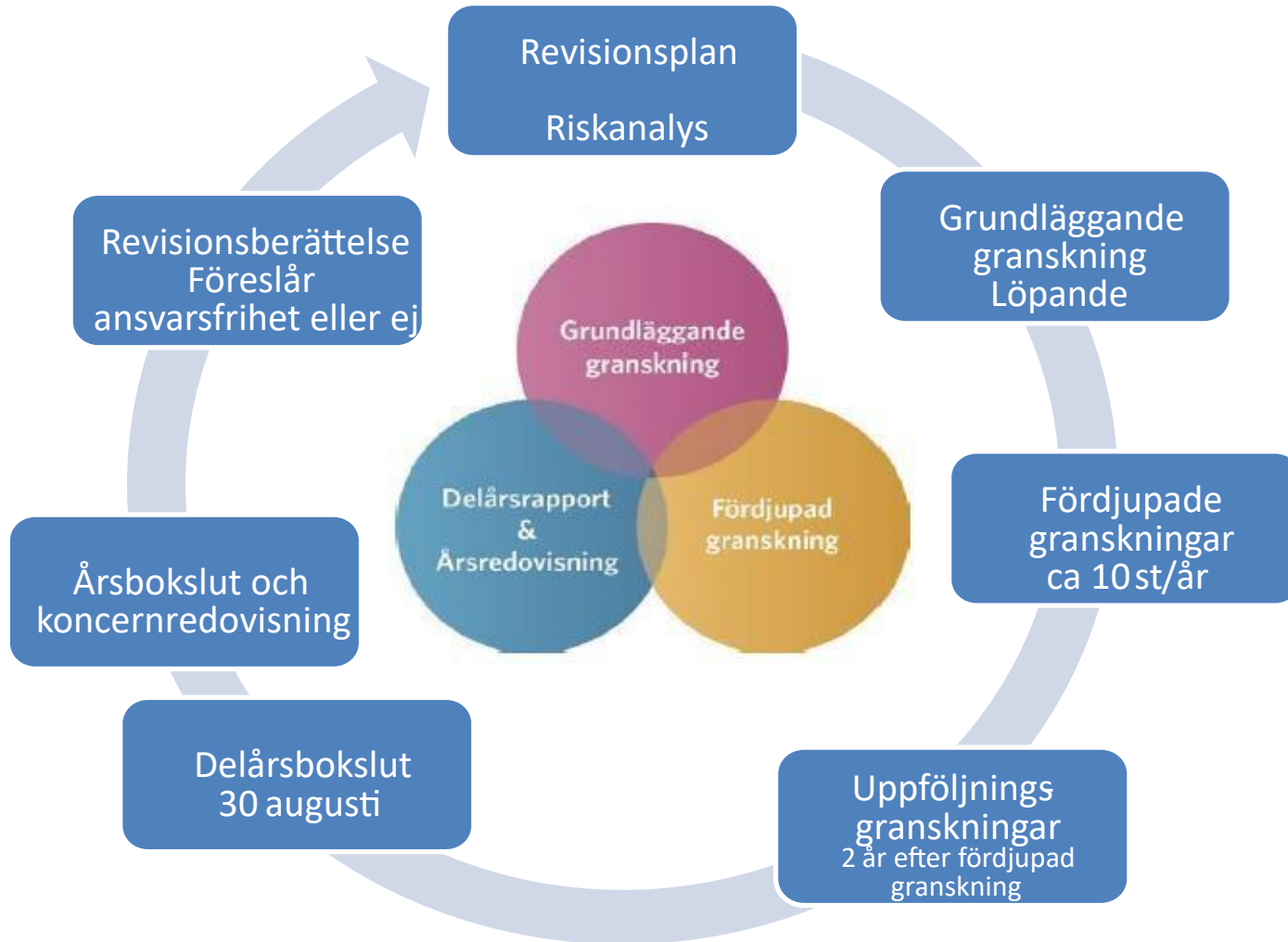

Revisorerna

- **Granskar** verksamheten i styrelse, nämnder och beredningar.
- **Rapporterar** resultatet av granskningarna till de som granskas och till fullmäktige.
- **Bedömer** ansvarstagandet.
- Avlämnar en revisionsberättelse med uttalande i ansvarsfrågan.

- Lekmannarevisorerna har motsvarande uppdrag i de kommunala aktiebolagen, granskar **inte** bolagens räkenskaper.

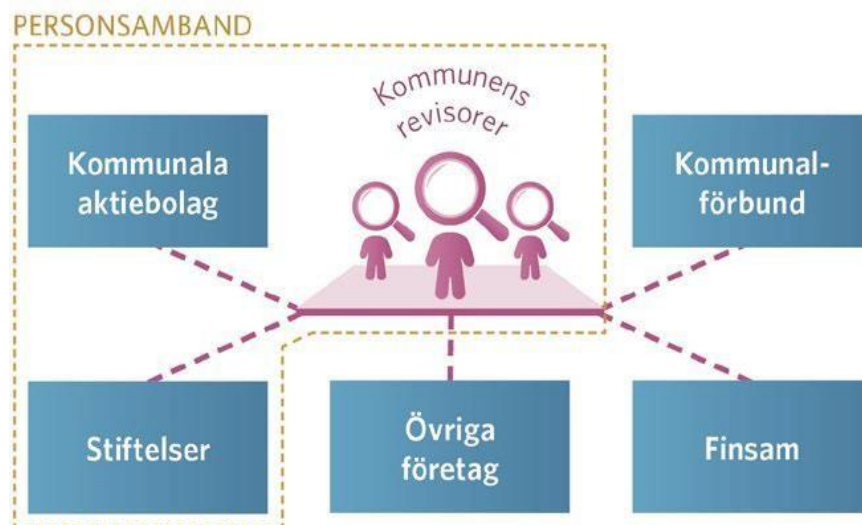
Revisionsprocessen

Lekmannarevisorer – granskning i bolagen

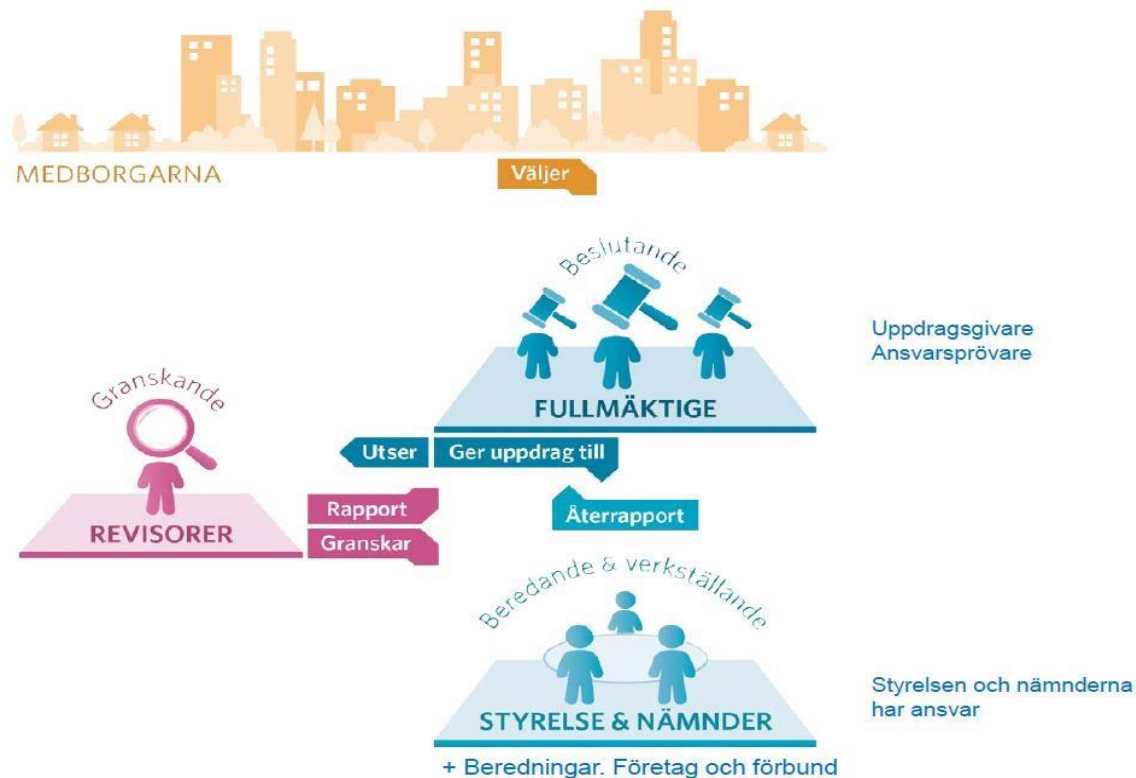
Samordning och helhetssyn

Lekmannarevisorer i kommunala bolag utses ur gruppen kommunens revisorer. Avsikten med samordnade revision är att stora delar av den kommunala verksamheten ska kunna granskas och prövas med helhetssyn, samlade bedömningar och med ett fritt informationsutbyte.

Det kommunala ansvarssystemet

Det finns tre grundfunktioner i det kommunala ansvarssystemet. Beslutande, Beredande och verkställande samt Granskande.

Kommunfullmäktiges uppgifter

Fullmäktige är det **beslutande** organet.

Fullmäktige är uppdragsgivare

- beslutar om visioner, mål och riktlinjer och övriga övergripande och principiella frågor
- organiserar och fördelar uppdrag
- bemannar/väljer ledamöter och revisorer
- beslutar om budget och skattesats
- följer upp, utvärderar, omprioriterar
- prövar och beslutar om ansvarstagandet
- fastställer årsredovisningen

Representerar folket i kommunen.

Nämnders och styrelsers uppgifter

Nämnder är **verkställande** och **beredande**. Får sitt uppdrag från fullmäktige.

Nämnden ska

- genomföra och förverkliga fullmäktiges mål och beslut
- arbeta efter givna förutsättningar, enligt lagar och föreskrifter
- fatta beslut inom ramen för sina uppdrag
- ha en intern kontroll i verksamheten
- återrapportera till fullmäktige.

Med uppdraget följer ett **ansvar** för nämnden och ledamöterna i nämnden.

Ansvar i nämnd

Nämndens verksamhetsansvar

Nämndens uppdrag och ansvar är att förvalta och genomföra verksamhet enligt fullmäktiges mål och beslut.

Förtroendevalda har yttersta ansvaret.

Ledamöterna ansvarar tillsammans för verksamheten.

Om nämndens verksamhet inte fungerar är det i allmänhet hela **nämnden** som är ansvarig eftersom situationen kan vara resultatet av en kedja med beslut eller icke-beslut från nämnden.

Ansvaret **granskas** och **prövas** av revisorerna och fullmäktige årligen.

Ditt ansvar som ledamot i nämnd

Varje ledamot har ett **ansvar** att delta i arbetet, följa mål, beslut och föreskrifter och inte agera utanför uppdragets förutsättningar och ramar.

Aktivitetskrav finns på dig som ledamot:

- Du ska sätta dig in i uppdraget, verksamheten och förutsättningarna och i de ärenden som nämnden hanterar.
- Du ska delta i nämndens arbete, förbereda dig och delta i beslutsfattandet.

Om det **inte** finns tillräckliga underlag för att ta ställning och fatta beslut ska du som ledamot:

- kräva bättre beredning
- yrka på återremiss
- begära ett extra sammanträde
- ställa krav på information och återrapportering från verksamheten

Ditt ansvar som ledamot i nämnd

Du kan reservera dig mot beslut som du inte ställer dig bakom eller till förmån för eget förslag.

Du kan avstå från att delta i beslut.

Men om man systematiskt **avstår** från att delta i beslutsfattande kan det ifrågasättas om man tagit sitt ansvar.

Det individuella ansvaret prövas undantagsvis t.ex. när en enskild ledamot agerat på ett uppenbart felaktigt sätt eller vid uppenbar passivitet.

Ordförande i nämnd

Ordförande i nämnden har särskilda krav på sig före, under och efter sammanträden – att kalla till möten, genomföra möten och upprätta protokoll.

Ordföranden inte har ett större mandat att besluta eller agera i nämndens namn än enligt den eventuella delegation som nämnden beslutat om till ordföranden.

Reservation

En ledamot eller ett parti kan reservera sig mot ett beslut.

Att visa att man inte håller med om det som nämnden bestämt.

En markering.

Reservationen kan ha skriftlig motivering, men även vara muntlig.

Att reservera sig är inte det samma som att friskriva sig från ansvarat man har som ledamot i en nämnd.

Om man inte reserverat sig, anses det att man ha stött beslutet.

Nämndprotokoll

Det som finns i protokoll ska återspegla det som beslutas.
Finns det inte i protokollet - så finns det inte!

Revisionsgranskning gjordes 2017 - framkom bland annat:

- Protokollen ger kommuninvånarna enbart delvis möjlighet till insyn och information.
- Brister fanns bland annat i
  - delegationsbeslut och reservationer
  - otydligheter i beslutsformuleringar
- Förbättringsområde fanns

JÄV

En jävsituation uppstår när någon har ett sådant intresse i ett ärende att opartiskhet kan ifrågasättas.

- Sakägarjäv
- Intressejäv
- Släktskapsjäv
- Ställföreträdarjäv
- Ombuds- och biträdesjäv
- Delikatessjäv
- Jäv i kommunfullmäktige

Det är ditt ansvar!

Nämndsledamot – ledamot i bolagsstyrelse

Nämnden - Kommunallagen

- För kommunens bästa
- Kommunalt självstyre
- Inte vinstdrivande

Bolagen - Aktiebolagslagen

- I bolagsstyrelsen, ägarnas bästa för ögon.
- Målsättningen - erbjuda service och tjänster inom sitt område, bära sina egna kostnader eller ge vinst.
- Personligt ansvar
- Tystnadsplikt

Fullmäktige bestämmer vilka verksamheter som ska drivas i bolagsform.

Kommunstyrelsen har uppsikt över bolagen.

Ansvarsprövning

Revisionens ansvarsprövning uttrycks i revisionsberättelsen.

Bedömning baseras på allt som hänt under året.

- Revisionen sammanfattar resultatet av årets granskningar och gör en samlad prövning av ansvarstagandet i styrelse och nämnder.
- Revisionens och lekmanrevisionens bedömning ska vara väl underbyggd, opartisk och saklig. Bedömning och prövning görs för varje styrelse och nämnd.

Uttalande i ansvarsfrågan

1. Tillstyrka att ansvarsfrihet beviljas
2. Rikta anmärkning
3. Avstyrka att ansvarsfrihet beviljas

Ansvarsbedömning

- **Ingen** styrelse, nämnd eller enskild ledamot ska bli föremål för en anmärkning eller avstyrkt ansvarsfrihet, utan att revisorerna och lekmannarevisorerna har **kommunicerat** sina iakttagelser och bedömningar.
- Om revisorerna riktar anmärkning eller avstyrker ansvarsfrihet ska **anledningen framgå** i revisionsberättelsen.
- När revisorerna riktar anmärkning eller avstyrker ansvarsfrihet ska de i revisionsberättelsen **hänvisa till en eller flera grunder** och om de bedömer så även hänvisa till en eller flera skador som har uppstått.
- Revisorernas granskning, prövning och uttalande **ger underlag** för fullmäktiges beslut att bevilja eller vägra ansvarsfrihet.
- Fullmäktige har en exklusiv rätt att besluta och deras ställningstagande kan bli ett annat än revisorernas.

Grunder för bedömning

Revisorerna prövar om verksamheten är ändamålsenlig och ekonomiskt tillfredsställande

1. Bristande måluppfyllelse – verksamhet
2. Bristande måluppfyllelse – ekonomi
3. Ohörsamhet/obstruktion
4. Icke lagenlig verksamhet, brottslig gärning

Revisorerna prövar om den interna kontrollen är tillräcklig

5. Brister i styrning och intern kontroll av verksamhet
6. Brister i styrning och intern kontroll av ekonomi
7. Otillräcklig beredning av ärenden
8. Obehörigt beslutsfattande

Revisorerna prövar om räkenskaperna är rättvisande

9. Ej rättvisande redovisning

1. Bristande måluppfyllelse – verksamhet

Styrelse eller nämnd **uppnår inte fullmäktiges verksamhetsmål, uppdrag eller föreskrifter för verksamheten.**

Det handlar om **väsentliga brister eller avvikelser.**

Styrelsen eller nämnden **vidtar inte tillräckliga åtgärder** för att styra verksamheten mot uppsatta mål och föreskrifter, t.ex. uppnå fastställda verksamhetsmål eller efterleva mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

De har **inte visat förmåga** att inom givna förutsättningar leva upp till mål, beslut och föreskrifter.

2. Bristande måluppfyllelse – ekonomi

Fullmäktiges finansiella mål och riktlinjer (t.ex. upprätta budget, följa budgetramar, medelsförvaltning och förvaltning av pensionsavsättningar) **uppnås/efterlevs inte**.

Det handlar om väsentliga och uppenbara brister eller avvikelser. Styrelsen eller nämnden **vidtar inte tillräckliga åtgärder** för att styra verksamheten mot uppsatta mål och föreskrifter, t.ex. följa budgetramen eller efterleva mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

De har **inte visat förmåga** att inom givna förutsättningar leva upp till mål, beslut och föreskrifter.

3. Ohörsamhet/obstruktion

Styrelse eller nämnd är uppenbart ohörsam mot fullmäktiges mål, riktlinjer eller beslut.

De fattar beslut som motverkar fullmäktiges mål eller uppdrag.

Enskild ledamot eller en grupp ledamöter har visat uppenbar passivitet i form av upprepat avstående från att medverka i beslutsfattande.

4. Icke lagenlig verksamhet, brottslig gärning

Medveten eller omedveten lagöverträdelse eller lagtrots.

Överträdelserna är tydliga och allvarliga. *Det kan t.ex. handla om att den kommunala kompetensen överskridits eller att förslag i beredningsprocessen är lagstridiga från styrelsen till fullmäktige.*

Konsekvenser kan bli beslut som är olagliga.

Det kan även handla om formella fel i beslutsprocesserna.

5. Brister i styrning och intern kontroll av verksamhet

Styrelse eller nämnd har **inte säkerställt att verksamheten arbetar utifrån de beslut, riktlinjer, rutiner m.m. som nämnden lagt fast.**

De **efterfrågar inte resultat och analys.**

De **saknar tillfredsställande system för intern kontroll**, alternativt är system och rutiner **inte** tillräckligt strukturerade och integrerade i organisationen och det löpande arbetet.

Styrelse eller nämnd kan också ha **brustit i att redovisa sin situation** till fullmäktige t.ex. efterfrågat nya riktlinjer eller inte redovisat någon åtgärdsplan.

Styrelsen har **varit passiv eller brustit i sin uppsiktsplikt.**

Styrelsen har inte tagit en samordnande roll i kommunens interna kontrollsystem, vilket ofta åligger styrelsen enligt dess reglemente.

6. Brister i styrning och intern kontroll av ekonomi

Styrelse eller nämnd **har inte säkerställt att verksamheten arbetar** utifrån de ekonomiska beslut, riktlinjer, rutiner m.m. som nämnden lagt fast.

De **efterfrågar inte resultat och analys.**

De kan också ha **brustit i att redovisa sin situation till fullmäktige**, *t.ex. efterfrågat nya riktlinjer eller inte redovisat någon åtgärdsplan. Budgeten följs inte och ekonomistyrningen är inte tillräcklig.* Den löpande redovisningen (bokföringen) är otillräcklig eller ofullständig eller har andra uppenbara brister som försvårar styrning, ledning, uppföljning och kontroll.

Styrelse eller nämnd **saknar tillfredsställande system för intern kontroll**, alternativt är system och rutiner inte tillräckligt strukturerade och integrerade i organisationen och det löpande arbetet.

Styrelsen har **varit passiv eller brustit i sin uppsiktsplikt.**

Styrelsen har inte tagit en samordnande roll i kommunens interna kontrollsystem, vilket ofta åligger styrelsen enligt dess reglemente.

7. Otilräcklig beredning av ärenden

Ärenden kan ha **beslutats utan beredning** (mellan styrelse/nämnd och fullmäktige), vilket kan få oönskade effekter på verksamhet, ekonomi och förtroende.

Väsentliga avsteg och brister i beredningsarbetet har förekommit t.ex. mot fastställda rutiner eller riktlinjer i övrigt vad gäller handläggning och beredning.

Det kan även röra sig om bristande insyn i beslutsärenden genom att **beredningen sköts informellt och inte formaliserat**.

8. Obehörigt beslutsfattande

Styrelse, nämnd eller enskild ledamot har fattat beslut utan att det finns stöd för detta i reglemente, delegation eller i uppdrag från fullmäktige.

Besluten är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

9. Ej rättvisande redovisning

Årsredovisningen och/eller delårsrapport är inte upprättade enligt lagen och/och god redovisningssed i kommunal verksamhet.

Det finns **väsentliga avvikelser** som gör att årsredovisningen och/eller delårsrapport **inte** visar rättvisande bild av verksamhetens resultat och ekonomiska ställning.

Vill du veta mera?

Information finns på

- Västerås stads hemsida – Västerås stads revisorer
<https://www.vasteras.se/kommunrevision>
- SKR:s hemsida
<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/kommunalrevision.383.html>

Kontakta gärna någon av revisorerna eller revisionssamordnare.

Under hösten ordnar revisorer en nämndvecka - möten med nämndernas presidier för de årliga samtalen.

Revisorer mandatperiod 2023–2026

Asta Matikainen Lecklin, ordförande

Åke Johansson, 1:e vice ordförande

Joakim Widell, 2:e vice ordförande

Jörgen Eklund

Ulla Persson

Henrik Östman

Barbara Conte

Margareta Berg

Kerstin Ånevall Lind

Elisabeth Löf

George Engström

